

In the article the theoretical analysis of youth age is represented in psychological-pedagogical literature, the influence of the valuable orientations on professional self-determination of future teacher is determined.

Key words: value, valuable orientations, system of valuable orientations, professional self-determination, the path of life, personality-professional becoming.

Отримано: 1.10.2008.

УДК 159.922: 173.1 – 057.87

Л.А. Мацуляк

Проблема вибору шлюбного партнера та вирішення її студентами

У статті розкрито зміст поняття “усвідомленого вибору шлюбного партнера”, представлені результати дослідження ставлення студентів до дошлюбних сексуальних контактів, мотивів цих контактів, а також бажаних та небажаних особистісних якостей майбутнього шлюбного партнера.

Ключові слова: юнак, дівчина, шлюб, сім’я, шлюбний партнер, усвідомлений вибір партнера.

В статье раскрыто смысл понятия “осознанного выбора брачного партнёра”, представлены результаты исследования отношения студентов к добрачным сексуальным контактам, мотивам этих контактов, а также желанным и нежеланным личным качествам будущего брачного партнёра.

Ключевые слова: юноша, девушка, брак, семья, брачный партнёр, осознанный выбор партнёра.

Шлюб та сім’я належать до таких явищ, інтерес до яких завжди був стійким та масовим. Численні дослідження показують, що нині люди дедалі більшого значення у шлюбі надають міжособистісним відносинам, взаємній турботі, допомозі, відповідальності один за одного. Зростають вимоги до культури міжособистісного спілкування.

У вирішенні питань створення та збереження сім’ї беруть участь медики, сексопатологи, біологи (О.В. Люлько, С.І. Голд, В.І. Говалло, А.М. Свядощ, Г.С. Васильченко), а також

такі психологи, як М.Й. Боришевський, И.В. Гребенніков, І.С. Кон, К. Вітек, С.В. Ковальов.

Поряд із цим, дослідниками відзначаються такі несприятливі явища, як збільшення кількості розлучень, зростання кількості невдалих, хоча і збережених шлюбів, наявність, так званих, проблемних сімей.

Аналіз причин розлучень свідчить, що невдалий шлюб значною мірою визначають помилки при виборі партнера, тобто обранець або не володіє необхідними особистісними рисами, або сукупність його психофізіологічних особливостей, поглядів, інтересів не відповідає уявленням та потребам “другої половини”. Слід відзначити, що розчарування у шлюбі може настати незалежно від того, що партнер володіє багатьма позитивними рисами. Важливо, щоб чоловік й жінка “підходили” один одному за біологічними та моральними факторами, включаючи різні аспекти виховання, політичні, культурні, релігійні погляди, або щоб партнери терпляче ставились до особливостей один одного. Глибокі конфлікти неминучі у тих сім’ях, де партнери мають діаметрально протилежні світогляди, політичні чи релігійні позиції, погляди на виховання дітей, дотримання гігієнічних правил, подружні зради тощо.

Мета статті: Розкрити важливість здійснення усвідомленого вибору шлюбного партнера для подальшого щасливого сімейного життя.

Завдання:

1. Розкрити поняття усвідомленого вибору шлюбного партнера.
2. Представити результати дослідження ставлення студентів до дошлюбних сексуальних контактів, мотивів цих контактів, а також бажаних та небажаних особистісних якостей майбутнього шлюбного партнера.

Як укласти “небесний шлюб”, тобто зуміти вибрати партнера на все життя?

Щоб вибрати чоловіка чи дружину на все життя, потрібно поставити собі це за мету. Але слід добре вникнути в таке поняття, як усвідомлений вибір партнера. Звичайно зовсім неромантично підключати аналіз до такого піднесеного почуття, як кохання. Але якщо на карту поставлене все ваше життя, гра варта свічок.

Усвідомлений вибір партнера — це вибір не за розумом, а з розумом. Це кохання з розплющеними очима. Потрібно зуміти подивитися на свого коханого чи кохану відстороненим поглядом і спробувати побачити його таким, яким він є насправді, — із усім набором переваг і недоліків, із його химерностями й чудасіями, дратуючими рисами й незрозумілими для вас діями. Не бійтеся, це зовсім не означає, що потім вам доведеться відмовитися від коханої людини. Так, буває, що це єдиний шлях врятувати себе від нещасливого, може, навіть трагічного сімейного життя, але значно частіше аналіз рис партнера — це всього лише запорука того, що ви не наробите помилок і зможете побудувати міцну сім'ю.

Усвідомлений вибір супутника життя закладає основи успішного шлюбу; налаштовує на прийняття недоліків партнера, готовність побачити в ньому неповторність та індивідуальність; це вміння знаходити у своєму серці почуття, які допоможуть прожити ще один день із цією нестерпною людиною. Перед весіллям можна обговорити чимало моментів майбутнього спільного життя і навіть поставити певні умови, проте не можна розраховувати, що ваш партнер зміниться кардинально, — це мало ймовірно. Ваш обранець чи обраниця може пообіцяти кинути пити, курити, гуляти ночами з друзями, не вплутуватися в сумнівні фінансові операції, порвати з колишніми подругами, не бігати з роботи на роботу і відповідально ставитися до своїх обіцянок. Звісно, шлюб для багатьох — це великий стимул стати кращим, і так хочеться вірити людині, котру любиш! Вірте, але не забувайте про частку ризику, на який ідете. Це може уберегти вас від багатьох необачних кроків.

Однією з важливих передумов майбутньої подружньої згоди є наявність у взаєминах чоловіка й жінки первинного потягу та біологічної сумісності. Мова йде про несвідому й неояснюючу самими молодими людьми симпатію до партнера, в основі якої можуть бути захоплення талантами, досягнутими успіхами, суспільним становищем або зовнішньою привабливістю. Іноді виникнення симпатії взагалі неможливо пояснити. Шлюб без такого тяжіння один до одного у більшості випадків завершується невдачею. С.І. Голод дослідив залежність між задоволеністю шлюбом та рівнем взаємної симпатії в подружній інтимній сфері [2]. Були отримані результати, що розкриваються у таблиці 1.

Таблиця 1

**Співвідношення задоволеності чоловіка і дружини шлюбом
та рівень подружньої симпатії**

Рівень задоволеності	Кількість опитаних пар	Рівень симпатії (у % від загальної к-ті опитаних)		
		абсолютна	відносна	відсутня
Максимальний	147	71,4	25,0	3,6
Середній	175	41,1	50,3	8,6
Низький	79	15,2	36,7	48,1

Проте наявність сексуальної гармонії теж не є достатнім фактором подружнього щастя, оскільки існує ще значна кількість моральних та соціальних факторів.

Як зауважує І.С. Кон, чіткого розмежування між поняттями “симпатія” та “інтимність” не існує, вони накладаються одне на одне. Водночас, С.І. Голод підкреслює, що благополучний шлюб включає побутову адаптацію, духовну інтимність, сексуальну гармонію, взаємну симпатію, особистісну автономію кожного у подружжі, можливість зберігати та виявляти свою індивідуальність. Значення останнього фактора особливо суттєве для чоловіків, але самі вони схильні недооцінювати та пригнічувати індивідуальність своїх дружин [3, С. 255].

У зв’язку з цим виникає принципове питання: чи обґрунтовані дошлюбні сексуальні контакти? Сучасні погляди на це питання зазнали значних змін порівняно з недалеким минулим.

Нами було опитано 100 студентів 1 і 2 курсу Кам’янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка – по 25 дівчат та юнаків на кожному курсі. Більшість опитаних висловились на користь дошлюбних контактів. Результати цього опитування розкриває Таблиця 2.

Таблиця 2

**Ставлення студентів до дошлюбних
сексуальних контактів**

Характер ставлення	Перший курс		Другий курс	
	Дівчата	Юнаки	Дівчата	Юнаки
Позитивне	40%	60%	60%	80%
Негативне	40%	20%	12%	8%
Невизначене	20%	20%	28%	12%

Певні відмінності спостерігаються у ставленні до дошлюбних контактів у юнаків та дівчат. Якщо дівчата 1-го курсу у 40% відповідей позитивно оцінюють ці контакти, то хлопці значно частіше – у 60%. Невизначене ставлення в однаковій мірі представлене в юнаків та у дівчат – по 20%. Змінюється картина на 2-му курсі. На 20% зростає кількість дівчат та юнаків, які позитивно ставляться до таких контактів. Водночас, у дівчат виявилось більше випадків невизначеного ставлення, навіть більше, ніж на 1-му курсі (28%). У хлопців цей результат знижується до 12%. Він менший, ніж у дівчат і 1-го, і 2-го курсів, та менший, ніж у хлопців 1-го курсу.

Цікаві результати аналогічного опитування, але серед тих, хто вже має сім'ю, були отримані в дослідженні К. Вітека. Було опитано кілька сотень переважно жінок, які у 64% висловились за дошлюбні контакти, проти – 10%, а 21% утримались від відповіді. Серед тих, хто схвалив дошлюбні сексуальні контакти, задоволених своїм шлюбом виявилось 51,5%, а серед противників таких контактів задоволених своїм шлюбом було менше – 37%.

Зі зростанням віку опитаних кількість ствердних відповідей знижувалась і зростала кількість опитаних із невизначеним ставленням. У нашому опитуванні виявилось ніби-то навпаки, але варто взяти до уваги, що віковий діапазон студентів у нашому опитуванні був значно вужчим – 1-2 роки, у той час, як в опитуванні К. Вітека він був 10-15 років та охоплював дорослих людей різного соціального статусу. Були виділені наступні категорії опитаних:

- не перебуваючі у шлюбі – 58% за дошлюбні сексуальні контакти;
- перебуваючі у шлюбі – 72%;
- з неповною середньою освітою – 61%;
- з середньою загальною освітою – 71%;
- з вищою освітою – 100%. [1, С. 56].

Цікавим аспектом цього питання є міркування молоді стосовно мотивів дошлюбних сексуальних контактів. Серед тих, хто позитивно поставився до дошлюбних сексуальних контактів, мотивами цих контактів визначили: глибоке почуття, серйозне знайомство, задоволення статевого потягу. Конкретизує отримані кількісні дані щодо мотивів дошлюбних контактів Таблица 3.

Таблиця 3

Мотиви дошлюбних сексуальних контактів у студентів

Мотив дошлюбних сексуальних контактів	Перший курс		Другий курс	
	Дівчата	Юнаки	Дівчата	Юнаки
Глибоке почуття	60%	33,5%	40%	33,3%
Серйозне знайомство, що веде до створення сім'ї	40%	33,5%	60%	53,3%
Задоволення статевого потягу	—	33,5%	—	13,4%

З даних таблиці 3 зрозуміло, що студенти вважають морально обґрунтованими та виправданими дошлюбні сексуальні контакти, якщо партнери вирішили надалі вступити у шлюб, і, якщо між юнаком та дівчиною виникло глибоке почуття, пов'язане із бажанням знайти подружню пару. Студенти не виправдовують сексуальні контакти, якщо мова йде лише про легку симпатію до партнера та про задоволення сексуальної потреби при відсутності глибокого почуття.

Іншим аспектом у процесі вибору партнера є наявність у нього бажаних особистісних якостей. Гармонійний шлюб передбачає соціальну зрілість подружжя, підготовленість до активного самостійного життя, здатність матеріально забезпечити сім'ю. Важливими є й такі якості, як почуття обов'язку та відповідальності за сім'ю, здатністю до саморегуляції й гнучкості у спілкуванні. Інтелектуальний рівень та характер партнерів, на думку студентів, не повинні різко розрізнятися.

Студентам було запропоновано відповісти, яким повинен бути їх партнер. Потрібно було на власний розсуд назвати по три головних якості партнера, а також скласти список 3-х якостей, яких у нього не повинно бути. Результати цього опитування розкриває Таблиця 4.

Список бажаних якостей партнера, названий студентами, за деякими параметрами збігається, а за іншими — розрізняється у юнаків та дівчат. Так представники обох статей називають найчастіше зовнішню привабливість як бажану рису партнера. Ця риса посідає перше місце за частотністю її вибору. В юнаків названі якості жінки більшою мірою стосуються характеру взаємин у сім'ї (весела, довірлива, віддана, поступлива, уважна, розуміюча, доброзичлива, відверта). Риси, які характеризують ставлення жінки до праці, називаються

дуже рідко і знаходяться у категорії “Інші відповіді”. Натомість у портреті чоловіка дівчата частіше називають якості, які відображають можливості юнака у діяльності (цілеспрямований, наполегливий, працьовитий, рішучий).

Таблиця 4

Особистісні якості майбутнього шлюбного партнера

	Особистісні якості (у % від загальної к-ті опитуваних)	
	Бажані	Небажані
Вибір дівчат	Гарна фігура та обличчя – 40	Грубий, жорстокий, вульгарний – 50
	Розумний – 14	Неохайний – 10,6
	Відданий, надійний – 10,6	Боязкий – 9,3
	Працьовитий – 6,6	Брехливий – 8,9
	Врівноважений, стриманий – 5,3	Недовірливий, байдужий – 6
	Уважний, розуміючий, здоровий – 4,6	Полюбляє вживати алкоголь – 4
	Цілеспрямований – 4,6	Ревнивий – 4,6
	Модний – 4	Некультурний -4
	Сміливий – 3,3	Лінивий – 2,6
	Рішучий – 3,3	
	Інші якості – 3,3	
	Вибір юнаків	Гарна й модна – 36
Весела – 12		Вперта -20
Довірлива – 10,6		Зла – 12
Віддана – 10,6		Підступна – 10,6
Поступлива – 8		Інші якості – 7,3
Уважна, розуміюча – 8		
Доброзичлива – 6,6		
Відверта – 2		
Інші якості – 6,6		

У портреті чоловіка частіше зустрічаються домінантні якості (сміливий, рішучий). У портреті жінки — риси, які відображають готовність до підпорядкування (поступлива, віддана).

У портретах “анти”-чоловіка та “анти”-жінки найчастіше називають риси неохайності. У портреті “анти”-чоловіка характерними є риси, які послаблюють активну позицію

чоловіка (боязкий, брехливий, лінивий). У портреті “анти”-жінки — переважно якості, що вказують на невміння спілкуватися і на конфліктність (вперта, зла, підступна).

Цікаво співвіднести отримані нами результати щодо бажаних особистісних якостей жінки та чоловіка із дослідженнями, проведеними К. Вітеком, серед одружених людей із шлюбом різного рівня благополуччя. Опитуваним запропонували відповісти, які якості партнера вони цінували найбільше до шлюбу та які після 15 років спільного життя. Найбільш вдалим виявився шлюб у тих осіб, які цінували у майбутнього партнера надійність, відданість, любов до сім’ї та твердий характер. У групі щасливих шлюбів було мало таких, хто віддавав перевагу зовнішності партнера. Зовнішня привабливість, яка високо цінується молодими людьми, у досвідчених подружжях відступає на другий план, головними стають такі якості, як любов до сім’ї та вміння вести домашнє господарство. У подружжях, які живуть в ідеальному шлюбі, частіше за все проявляються такі риси характеру, як витримка, працелюбність, турботливість, самовідданість, гнучкість. Вони прагнуть проводити дозвілля разом. У неблагополучних сім’ях виявляється дефіцит перерахованих якостей [1, С. 59].

Отже, можемо зробити висновки, що молоді люди, у нашому випадку це студенти 1-2-го курсу, ще не усвідомлюють до кінця, на які особистісні риси необхідно звертати увагу, щоб збудувати щасливий, гармонійний шлюб. Але тішить те, що з віком погляди на життя та інтереси змінюються, і у студентів необхідно формувати правильні уявлення про сім’ю та шлюб, долати споживацькі тенденції стосовно сім’ї та супутника життя. Тому, щодо перспектив у роботі, можна віднести психологічну підготовку у ВНЗ молоді до шлюбу.

І ще варто сказати, що навіть обираючи супутника на все життя, не можна забувати, що не все залежить тільки від нас. Однак, налаштовуючись на тривале сімейне життя з однією людиною, ви отримуєте додаткові шанси виграти в лотерею під назвою “щасливий шлюб”.

Список використаних джерел

1. Витек К. Проблемы супружеского благополучия / Общ. ред. М.С. Мацковского. – М.: Прогресс, 1988. – 138 с.
2. Голод С.И. Стабильность семьи: социологический и демографический аспекты. – М.: Наука, 1984. – 136 с.

3. Кон И.С. Введение в сексологию. – М.: Медицина, 1989. – 336 с.
4. Гребенников И.В. Основы семейной жизни. – М.: Просвещение, 1991. – 158 с.

The article reveals the sense of “the comprehensive choice of a marriage partner”, the research results of students’ attitude to pre-marital sexual contacts, motives of these contacts, as well as desired and unwanted personal qualities of a future marriage partner are represented.

Key words: boy, girl, marriage, family, marriage partner, comprehensive choice of partner.

Отримано: 19.09.2008.

УДК 159.922.73-057.87

Ж.В. Мельник

Рівень розвитку комунікативних умінь старшокласників як чинник їх міжособистісних взаємин

Стаття присвячена визначенню рівня розвитку комунікативних умінь і навичок старшокласників, які суттєво впливають на характер їх соціальних орієнтацій у стосунках з оточуючими.

Ключові слова: комунікативні вміння, спілкування, міжособистісні взаємини, старшокласник.

Статья посвящена определению уровня развития коммуникативных умений и навыков старшекласников, которые существенно влияют на характер их социальных ориентаций в отношениях с окружающими.

Ключевые слова: коммуникативные умения, общение, межличностные взаимоотношения, старшекласник.

Юність – це період завершення фізичного розвитку, а також формування особистості. Старшокласник стоїть на порозі вступу